

Internetezési szokások és internetaddikció-vizsgálat a 12. osztályos debreceni fiatalok körében

RMK 125

2013

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Bevezetés.....	3
1. A kezdetek.....	5
2. Devianciától a függőségig	9
3. Az internetfüggőség bemutatása.....	11
4. Kutatásom eredményeinek bemutatása	14
4.1. Ki az internetfüggő?	15
4.1.1. Nemek szerinti megoszlás	16
4.1.2. Az iskolák szerinti megoszlás	18
4.1.3. Családi helyzet szerinti megoszlás	20
4.1.4. Lakhely szerinti megoszlás.....	22
4.2. Internetezési szokások vizsgálata	24
4.3. Az internet hatása a társas kapcsolatokra	28
4.4. Családban előfordult szenvedélybetegség hatásának vizsgálata	30
5. Összegzés	32
Bibliográfia.....	34
Melléklet.....	37
Internetezési szokások kérdőív.....	37

Bevezetés

A Gemius és az Ipsos kutatásaiból¹, valamint a KSH vizsgálataiból (<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/tav/tav21209.pdf>) kiderül, hogy 5 év alatt a rendszeresen internetezők száma csaknem megduplázódott, és emellett nyolcszorosára emelkedett az az óraszám, amelyet a magyarok internetezéssel töltenek. – Így egyre gyakoribbá válhat a függőség is.

Az internetfüggőség a fiatalokat érinti leginkább, akik számára teljesen természetes a számítógép, a világháló, a Z generáció tagjaiként ezekkel együtt nőnek fel, így sokaknak fel sem tűnik, hogy használatuk kórossá, patológiussá vált.

Hiába ez a hatalmas arány, hazánkban a mai napig a függőségekkel kapcsolatos prevenciós programok megszervezésekor elsősorban az illegális szerek használatának megelőzésére koncentrálnak, a viselkedési addikciókkal; játékszenvedéllyel, internetfüggőséggel kapcsolatos prevenció szinte teljesen hiányzik az iskolákból (Detrovics, 2008).

Korábbi kutatásomban² bebizonyítottam, hogy a vizsgálatban részt vett gyerekeknek bár van bizonyos ismeretük a játékszenvedély-betegségről, azonban ezek nem tekinthetők adekvát tudásnak; nem voltak tisztában többek között a betegség korai felismerésével, kezelési lehetőségeivel sem, tehát a körükben indítandó játékszenvedély prevenció elengedhetetlenül szükséges.

Kutatásaim folyamányaként kidolgoztam egy, a már hiányként említett viselkedési addikciókkal (szerencsejáték- és internetfüggőség) kapcsolatos prevenciós foglalkozást, és ez idáig 54 osztály csaknem 1550 diákjának tartottam meg azt. A foglalkozás szerves részét képezi egy 11 ítemes papír-ceruza teszt, amelyet kitöltve a fiatalok azonnal megtudhatják magukról, hogy internetfüggők, illetve veszélyeztetettek-e. A tesztek eredményeit összefoglalva kiderült, hogy az azt kitöltő fiatalok 38% nem tudja megfelelő kontroll alatt tartani az internethasználatát; 11%-uk függő, 27%-uk pedig a veszélyeztetett kategóriába sorolható.

Ezek az eredmények rávilágítanak a probléma relevanciájára, azonban ezen tesztek nem szolgálnak kellő információval a kitöltőjükről, így a probléma mélyebb megismerése,

¹ <http://www.origomediagroup.hu/kutatas/az-internetezok-tobbsege-mar-tobb-idot-tolt-a-vilaghalon-mint-a-teve-elott-.html>

² Saját munkára való hivatkozás, lásd: névvel ellátott verzió

elemzése érdekében megalapozott egy mélyebb kutatás elvégzése a témában, amelyre jelen dolgozatban teszem kísérletet.

Tanulmányom első részében be kívánom mutatni azokat a gazdasági, társadalmi változásokat, amelyek lehetővé tették az internetfüggőség, mint deviancia kialakulását, valamint elterjedését. Ezek után elhelyezem az internetfüggőséget a devianciák, szenvedélybetegségek rendszerében, majd bemutatom az internetfüggőség sajátosságait.

Dolgozatom második felében saját kutatásaim eredményeit ismertetem. Vizsgálataim során három debreceni középiskolában; egy gimnáziumban, egy szakközépiskolában, valamint egy szakképző iskolában kérdőíveztem 12. osztályos diákokkal, összesen 204 fővel azért, hogy az eddigi, gyakorlatom során szerzett tapasztalataim eredményét egy kisebb mintán igazolhassam.

A kérdőív adatainak, valamint az általam 54 osztályban megtartott tréning tapasztalatainak elemzésével kísérletet teszek a fiatalok internetezési szokásainak bemutatására; ábrázolom, hogy átlagosan mennyi időt töltenek a képernyő előtt, milyen oldalakat látogatnak, milyen tevékenységeket űznek ott.

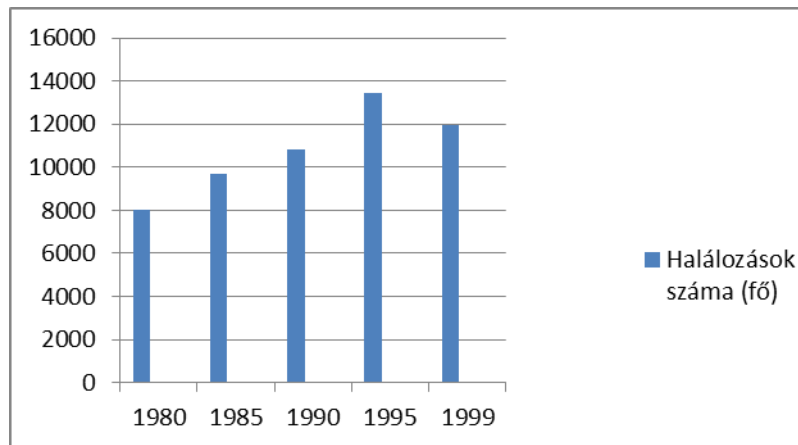
Tanulmányomban ezen kívül megvizsgálom, hogy mekkora a dependens internethasználók aránya a mai végzős korosztályban, lehet-e közöttük trendeket leírni, vannak-e olyan szociodemográfiai változók, amelyek mentén az internetfüggőség körvonalazódhat.

1. A kezdetek

Az elmúlt évtizedekben bekövetkezett gazdasági, társadalmi változások alapvetően érintették a fiatal generáció életét. A társadalmi változások következményeképpen ifjúsági korszakváltás következett be. A társadalmi reprodukció megváltozásával, az iskolai tudás felértékelődésével, az ifjúkor meghosszabbodásával, valamint az ifjúság autonómiájának növekedésével a fiatalok és felnőttek közötti konfliktusok kiéleződtek, ill. átlényegültek. A fiatalokat közvetlenül ellenőrző intézményeket (munkahely, család) közvetett ellenőrző intézmények (média, fogyasztó ipar) váltják fel (Gábor és mtsai, 2003). Pikó Bettina (2005) a legfontosabb változásokat a fiatalok életstílusában látja; a tanulási idő meghosszabbodása, az önálló életkezdés kitolódása, valamint a fogyasztói társadalom hegemoniája a fő okai véleménye szerint az ifjúság életében bekövetkezett változásoknak.

Ezen változások; a globalizáció, a munkaerő-piaci szektorváltások következtében kialakuló munkanélküliség, valamint a család, a családi, nemi szerepek fellazulásával, átalakulásával, a tradicionális közösségek megtartó erejének gyengülésével az emberek folyamatosan stresszhelyzetekben találhatják magukat (Beck, 2003). Az új kockázatok okozta stressz hatására az egyénben menekülőútként merülhet fel a különböző addiktív szerekhez, tevékenységekhez való fordulás, amelyektől a problémás helyzetek elfeledését, megoldását várhatja. A társadalmi változások, feszültségek növekedésével, az informatika megjelenésével és térhódításával új típusú devianciák jelentek meg a fiatalok körében, amelyek kezelésére nincsenek felkészülve a szakemberek.

Magyarországon a rendszerváltás óta rendkívüli arányban megnőtt a munkanélküliség, csökkent a foglalkoztatottak aránya. A gazdasági helyzet megváltozásának következtében leginkább az alacsony iskolai végzettségű, szakképzetlen gyári munkások vagy mezőgazdaságból élők kerültek az utcára. A 90-es évek elején a munkanélküliség 11%-os volt, ami tovább növekedett, 1993-ra elérte a 17-18%-os szintet is, valamint megjelentek a pályakezdő fiatalok is a munkanélküliek között. A gazdaság a 90-es évek második felére kezdett el stabilizálódni, aminek hatására csökkent a munkanélküliek száma is.

1. ábra Alkoholfogyasztás miatti halálozások száma férfiak körében. Forrás: KSH, 2003.

Az 1. számú ábrát megvizsgálva láthatjuk, hogy a rendszerváltás utáni években a munkanélküliség növekedésével, tartóssá válásával egy időben fokozatosan nőtt az alkohol okozta halálozások száma hazánkban. Míg 1980-ban a férfiak közül 8019-en, addig 1995-ben 13433-an, 1999-ben pedig 11981-en haltak meg túlzott alkoholfogyasztás következtében kialakult betegségek miatt. A munkanélküliség rendszerváltás környéki növekedésével egy időben nőtt az alkoholos megbetegedések okozta halálozások, így nagy valószínűséggel az alkoholisták száma is, majd a 90-es évek végén a gazdaság stabilizálódásával ez a szám csökkenő tendenciát mutatott. Ezen adatok bizonyítják, hogy a munka integráló hatása milyen pozitív eredményeket hordoz a különböző devianciák kialakulása során (Durkheim, 2003).

Az új kockázatok azonban nem csak a felnőtt generációt érintették, hanem a fiatalok életére is hatással voltak. A társadalom legjelentősebb változását az élethelyzetek és életutak individualizációja jelenti. Az individualizáció előrehaladását jelzi például: az életstílusok pluralizálódása, a család új formái, alternatív kultúrák, újfajta társadalmi mozgalmak létrejötte. Az egyén és a társadalom között újfajta közvetlen kapcsolat jött létre, az eddigi közvetítők (csoportok, intézmények) elvesztették korábbi jelentőségüket (Beck, 2003). Tomasz Gábor szerint (2010) az egyén életútjának heterogenizálódásával egyre inkább önállóan hoz döntéseket az életéről, kevésbé követi a régi mintákat, így egyedül marad döntései következményeivel, amelyek kiszámíthatatlanok, hiszen nem a szülei példáját követve folytatja életét.

Tehát a család is veszített a jelentőségéből, egyre gyakoribbá váltak a válások, az atomizált, egyszülős családok (Beck, 2003). Az ilyen helyzetekből fakadó feldolgozatlan stresszhelyzetek, valamint szülők munkanélkülisége okán kialakuló deviáns magatartásformák a fiatalok életére is rányomták a bélyegüket. A fiatalokat közvetlenül

kontrolláló intézmények szerepének csökkenésével a fogyasztóipar és a „mass kultúra” által közvetített értékek, cselekvési minták jelentősége megerősödött, megváltozott egyúttal az ifjúsági szocializáció színtere is (Zinnecker, idézi: Gábor, 1995). A tradicionális kisközösségek jelentőségének gyengülésével, az elsődleges közösségekben kialakult kapcsolatok elszemélytelenedésével, az egyén elmagányosodásával az anómiás állapotok, deviáns viselkedésformák gyakorisága nő.

A technikai változásokkal; az internet, a globális információs csatornák megjelenésének következtében kialakuló hálózatok miatt azonban az egyének mégsem maradtak közösségek híján. A hálózatok virtuális tereket hoztak létre, amelyek mind tértől, mind időtől függetlenednek. Ezen virtuális terek a fiatalok új találkozási pontjaivá, internetes közösségek megalakítóivá váltak (Castells, 2005). Ezek a közösségek, csoportok, szubkultúrák közös élmények (pl. közös online játék), tevékenységek mentén szerveződnek, ám előfordulhat, hogy a virtuális térből kilépve is közösséggé formálódnak, pl. egy ún. lanparty keretében.

Balogh Gábor (idézi: Szathmáry, é.n.) szerint az infokommunikációs korszak polgárának az identitását a hálózat biztosítja. A hálózati lét és az infokommunikációs eszközök segítségével megváltozik a tudat és az identitás szerepe. A kommunikációs formák annyira alakíthatóvá váltak, hogy az egyén a valóságtól teljesen elszakadva személyesítheti meg magát, akár többféleképpen is. Poster és Wilbur (idézi Szathmáry, é.n.) úgy gondolják, hogy ez a folyamat kedvez az egyén labilis énné válásának, hiszen többféle személyiséget is kialakíthat.

Az elmúlt évtizedekben élet egyik szervezőerejévé a fogyasztás vált. Nem csak a materiális javakat fogyasztjuk el, hanem a szolgáltatásokat, és így tulajdonképpen az élményeket is. Schulze (2003) a fogyasztást az identitás mellé kapcsolja. – A fogyasztással fejezem ki, hogy ki vagyok a világban, mely csoportokhoz, szubkultúrákhoz, miliőkhöz tartozom. Bizonyos szolgáltatások azonban egyenlőtlenül oszlanak el a társadalomban, a státuszbeli különbségek eltérő fogyasztásokat generálnak. Merton szerint (idézi: Piczil, 2011) a legnagyobb feszültséget az ilyen egyenlőtlenségekből fakadó eltérések okozzák az egyénben. Akik nem tudnak bizonyos dolgokat megszerezni, megtapasztalni, azok az ezen hiányosságból fakadó stressz hatására anómiás állapotokba kerülhetnek.

Az informatikai berendezések folyamatos és gyors fejlődésével, valamint az internethasználatra is alkalmas mobiltelefonok megjelenésével és elterjedésével ezek a tárgyak a különböző társadalmi csoportok, de leginkább a fiatalabb korosztály

státusszimbólumaivá váltak. Hónapról-hónapra jelennek meg újabb termékek, amelyek folyamatos cserére készítetik használóikat, azonban vannak olyanok, akik ezeket a drága készülékeket nem engedhetik meg maguknak. A hiányokból fakadó negatív érzések feloldására az egyénben felmerülhet az olcsóbb élmények iránti igény, így pl. „bandázni”, dohányozni, alkoholt fogyasztani kezdhet, vagy illegális cselekedetet is követhet el azért, hogy egy olyan informatikai eszközhöz jusson, amellyel kivívhatja társai elismerését, vagy bizonyos szubkulturális csoportok tagjává avanszálódhat. Ezeken a veszélyeken túl a mobiltelefonok által kialakult negatív externáliákra is fel kell készülniük a szakembereknek, ugyanis az interneteléréssel rendelkező mobiltelefonok folyamatos online életvitelre készítetik az egyént, amellyel nő a függőség kialakulásának lehetősége.

Az interperszonális kapcsolatok sorvadásával egy időben az egyén az életének nagy részét a virtuális világban, virtuális kapcsolatok között kezdi élni, így megváltozik a kapcsolata a társadalommal, a társadalmi intézményekkel, a realitással. Ez a probléma a fiatalok körében is egyre relevánsabb. Gyakori, hogy az életben sikertelen, problémákkal küzdő gyerekek a realitásból a virtualitásba menekülnek, és egy számítógépes játék karakterének bőrébe bújva alakítják ki azokat a személyiségjegyeket, amelyekkel az életben nem rendelkeznek, és érnek el olyan eredményeket, amelyekkel mások csodálatát kivívhatják. Ugyanilyen hatással van a gyenge iskolai teljesítmény is a gyerekek életére. A folyamatos kudarcélmény elől a fiatalok különböző deviáns viselkedésformákba, így kábítószer használatba vagy az online játékok birodalmába menekülhetnek, ahol, illetve amik segítségével elfelejthetik az iskolával kapcsolatos rossz élményeiket (Ranschburg, 2010).

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a társadalmi változások okozta stresszhelyzetek, valamint az individualizációs folyamat nyomán kialakuló atomizálódás, illetve a virtuális közösségek előtérbe kerülése és a technikai fejlődés együttese magával hozta a különböző devianciák, így az internetfüggőség szélesebb körben való terjedését is. De mikor beszélünk devianciáról, illetve a szenvedélybetegről? A következő fejezetben erre keresem a választ.

2. Devianciától a függőségig

Dolgozatom keretei nem teszik lehetővé a deviáns viselkedésmódok széles szakirodalmi tárházának bemutatását, így csak a fogalom rövid tisztázására teszek kísérletet.

„Deviáns viselkedésnek azokat a viselkedésmódokat nevezzük, amelyek eltérnek egy adott társadalomban elfogadott normáktól” (Andorka, 2001: 512). Durkheim szerint a deviancia nem egy adott viselkedés lényegéből következik, hanem a társadalomban elfogadott normáktól, amelyek koronként és társadalmanként eltérőek lehetnek. Véleménye szerint az anómia a társadalmi normák meggyengülésének állapota, amely gyors és nagy társadalmi változások hatására felerősödik, hiszen ezek válságokat okozhatnak, növelhetik a szocializációs zavarok gyakoriságát, értékzavarhoz vezethetnek (Andorka, 2001).

Merton megfigyelésének alapja az volt, hogy az amerikai társadalomban a társadalmi hierarchiában lefelé haladva növekszik a deviáns viselkedések gyakorisága. Úgy vélte, hogy az anómia nem csupán a normák meggyengülése, hanem a társadalomban elfogadott célok és a célok eléréséhez biztosított eszközök közötti ellentmondás. Feltételezte, hogy az amerikai társadalomban az általánosan elfogadott cél a meggazdagodás, a karrier, az anyagi siker, melyet tanulás, munka és takarékoság segítségével lehet elérni, azonban a szegényebb rétegek tagjai ezen eszközöket kevésbé tudják használni ezért gyakoribb körökben az anómia. Merton szerint erre a helyzetre többféleképpen lehet reagálni attól függően, hogy az egyén a célokat, a megengedett eszközöket, vagy mindkettőt elutasítja: konformitás, újítás, ritualizmus, visszahúzódás, lázadás. A visszahúzódás típusába tartozik a csavargás, az elmebetegség és a szenvedélybetegségek is, ugyanis ezek az emberek nemcsak nem hajlandók a társadalmi normák szerint élni, de még arról is lemondtak, hogy a társadalom többi tagja által kívánatosnak tartott célokat elérjék (Andorka, 2001).

A szenvedélybetegség (addikció) egy olyan krónikus betegség, melyet a drogokkal összefüggő környezeti (külső) és szubjektív (belső) ingerek sokasága tart fenn. Három fő jelenség utal az addikció fennállására: a tolerancia, a dependencia és a szenzitizáció. Toleranciáról akkor beszélünk, ha folyamatosan emelni kell a drog dózist ugyanannak a kívánt hatásnak az elérése érdekében. Dependencia (függőség) akkor áll fenn, ha a drogelvonás következtében elvonási tünetek lépnek fel, míg szenzitizáció esetében a drog hatása intenzívebbé válik a rendszeres fogyasztás következtében (Gerevich, 2000).

Demetrovics Zsolt (2007) definíciója szerint azokat a viselkedésformákat nevezzük szenvedélybetegségnek, amelyeket az egyén képtelen kontrollálni, és ezeket kényszeresen újra és újra végrehajtja, illetve amelyek a személyre (egészségére, pszichoszociális állapotára, társas kapcsolataira, munkájára, stb.) és annak környezetére károsan hatnak. Betegségről

azonban csak abban az esetben beszélhetünk, ha a tevékenység a személy mindennapi életvitelére nézve kezd ártalmassá válni.

Addiktív ciklus fennállása esetén két alapotívumra bukkanhatunk. Az első motívum egy célképzet: „Ha bekövetkezik, amire vágyom, kellemes állapotba kerülök”. A második szintén erős vágyként jelenik meg a személy életében: „Ha megteszem, amit tervezek, megszűnik ez a borzasztó érzés”. Az első esetében egy kívánt állapotba szeretne jutni a sóvárgó, míg a másodikban egy kellemetlen állapotból szeretne kilábalni. Az előbbinél egyfajta „húzásmechanizmust” figyelhetünk meg; a drogok a kívánt állapotba húzzák a fogyasztójukat, míg az utóbbi esetében „lökésmechanizmusról” beszélhetünk, amikor is a kellemetlen állapot arra kényszeríti a fogyasztót, hogy „ellökje” magát abból az állapotból. A húzás és lökés mechanizmusai együtt alakítják ki a fogyasztóban a függőséget (Gerevich, 2000).

A szenvedélybetegségeknek két fajtáját különböztetjük meg: az egyik az anyaghoz kötött függőség, a másik a viselkedési dependencia. Anyaghoz kötött függőség esetében a szenvedélybetegség valamilyen anyag iránt alakul ki. Ilyen az alkoholizmus és a drogfüggőség is. Viselkedési dependencia esetében pedig az addikciót nem valamilyen anyag, hanem egy tevékenység váltja ki. Jó példa erre a szerencsejáték-függőség, a munkamánia, vagy az internetfüggőség is (Lakatos, 1993).

Marks (idézi: Gerevich, 2000) szerint a kémiai addikciókra a húzás-, míg a viselkedési addikciókra a lökésmechanizmus jellemző inkább.

3. Az internetfüggőség bemutatása

Az eddigiekben bemutatam azokat a legfontosabb társadalmi változásokat, amelyek lehetővé tették az internetfüggőség, mint deviancia elterjedését, majd ezek után röviden írtam a devianciákról és a szenvedélybetegségekről is. Dolgozatom eme fejezetében a problémás internethasználat ábrázolására teszek kísérletet.

Young (1998) volt az első, aki a túlzott internethasználatot addiktív zavarként írta le. Kiemelte, hogy a problémás használók nem tudják kontrollálni az internetezésüket, nem tudnak csökkenteni az internettel töltött időt (idézi: Koronczai és mtsai, 2010). Kutatásai alapján azt állította, hogy az internet-addikció sok hasonlóságot mutat a kóros játékszenvedély-betegséggel, a kompulzív vásárlással, de még a nikotin- és alkoholfüggőséggel is (Fábián, 2000).

Griffiths (1998) a viselkedési addikciók közé sorolta az internetfüggőséget, amelyet azzal indokolt, hogy a patológiás internetező ismétlődő sürgetést érez, hogy hogyan hódoljon szenvedélyének, amely aktuálisan örömet okoz neki, majd distresszhez vezet az internetezés miatt elhanyagolt mindennapi tevékenységek miatt (idézi: Koronczai és mtsai, 2010).

A kezdeti kutatásokban gyakran kötötték az internetfüggőséget az internethasználat időtartamához, heti 38 órát meghaladó használat számított problémásnak, azonban ez a megközelítés sok esetben tévesnek bizonyult, ugyanis vannak olyanok, akik pl. a munkájukból kifolyólag sokat használják az internetet, ám mégsem mutatták a függőség jeleit (Demetrovics-Koronczai, 2010). De mik azok a jelek, amelyekből internet-addikcióra következtethetünk?

Douglas és munkatársai (2008), valamint Yellowlees és Marks (2007) kutatásainak eredményei alapján az internetfüggőség tünetei a következő módon írhatóak le. A problémás internethasználó tevékenységének jelentős részét az internet teszi ki, ami még akkor is jelen van a gondolataiban – vagy éjjel, az álmaiban –, ha éppen mással foglalkozik. Az internethasználata kényszeressé válik, jóval több időt tölt monitor – ill. manapság már okostelefon³ – előtt, mint mások, többször ül le a gép elé, és tovább is marad ott, ám a tényleges internetezésre fordított idejéről nem számol be, vagy hazudik róla. Ez kontrollvesztést eredményez; bár felismeri, hogy csökkenteni kellene az internetezéssel töltött idejét, azonban képtelen rá. Ha erre valaki felhívja a figyelmét, vagy valamilyen ok miatt

³ Egyes vizsgálatok szerint 2014-re az okostelefonon való böngészés időtartama meg fogja előzni az asztali gépeken történő internethasználatot (<http://blog.fps.hu/post/34183735827/mobil-web-strategia-responsive-ress>).

nem tud internetezni, akkor feszültté, idegessé, ingerültté válik, ami az elvonási tünetek egyik jele. Ezen feszültségek a még meglévő interperszonális kapcsolataira is hatással lehetnek, amelyek száma a túlzott internethasználat következtében kialakuló elhanyagolás miatt már eleve redukálódott. A családi, baráti, házastársi kapcsolatokat olyannyira károsíthatják ezek a folyamatok, hogy végső soron az egyén elmagányosodásához vezethetnek. Hosszútávon jellemző lehet, hogy a problémás használó számára az interneten kívüli világ unalmassá válik (idézi: Koronczai és mtsai, 2010).

Az ember kapcsolatrendszerében történő esetleges zavarok mellett említést kell tennünk azokról a mentális, fizikai problémákról, amelyek a problémás internethasználattal együtt járhatnak. Az általános testi tüneteken (szemromlás, fejfájás, izomzat visszafejlődése) túl potenciális problémát jelenthet az alvásmegvonás, illetve az ennek kompenzálására alkalmazott túlzott kávéfogyasztás (Detrovics-Kun, 2007). A kapcsolatrendszer leépülésével párhuzamosan depresszív, szorongásos tünetek jelentkezhetnek, amelyek hatással lehetnek az egyén iskolai, munkahelyi teljesítményére is. (Nyikos és mtsai, idézi: Detrovics-Kun, 2007)

A legtöbb ember böngészésre, játékokra, vásárlásra, kapcsolattartásra illetve adatletöltésre használja az internetet. Koronczai Beatrix és munkatársai (2010) szerint ezen tevékenységek közül az online játék, illetve a kommunikáció – az új kapcsolatok létrehozásának céljából történő kommunikáció – a legaddiktívabb. A családdal, barátokkal folyó internetes kommunikáció, legyen bármennyire intenzív is, nem eredményez problémás internethasználatot, ugyanis ez a tevékenységeit inkább szociális támogatást nyújt az egyénnek, amellyel negatív érzéseit, magányosságát csökkentheti (Kim-Davis idézi: Koronczai és mtsai, 2010).

Az online játékok közül a legnépszerűbbek a szerepjátékok, amelynek során a játékosok egy-egy általuk megformált karakter bőrébe bújva teljesítenek bizonyos feladatokat, miközben más játékosokkal is kapcsolatba kerülnek (Koronczai és mtsai, 2010). „Az online játék preferenciáját tehát a társas szükségletek kielégítése mellett a karakter tettei, fejlődése által az elismerés és a hatalom megszerzése is motiválja, valamint a karakter kialakítása lehetőséget teremt a játész számára, hogy megjelenítse ideális szelfjét vagy a valós életbeli személyiségéhez képest az ellentétes perszónáját” (Young, idézi: Koronczai és mtsai, 2010: 264).

De miért válhatnak ezek a tevékenységek problémássá? Jelen esetben magának az internetnek, mint médiumnak a jellemzőit kell megvizsgálni (Koronczai és mtsai, 2010).

- Az anonimitás miatt az emberekben csökken a szorongás, közvetlenebbé, nyitottabbá válnak, így az ott szerzett kapcsolatok is gyorsabban mélyülnek, érik el az intimitás mélyebb szintjeit (Young, idézi: Koronczi és mtsai, 2010).
- Tovább csökkenti a társas interakcióktól való szorongást az egyénben az, hogy jobban tudja kontrollálni az interakcióit; bármikor kiléphet belőlük, illetve a kommunikáció ritmusa is könnyedén szabályozható (Rice-Markey, idézi: Koronczi és mtsai, 2010).
- Az online kommunikáció azt az érzetet kelti az egyénben, bár fizikailag egyedül van, azonban mégis kapcsolatban áll másokkal.
- Ezen fizikai jelenlét hiányának következtében azok a jegyek is rejtve maradhatnak (etnikai hovatartozás, életkor, nem, fogyatékoságok), amelyek egyébként hátráltatják az egyént az önkifejezésben, vagy a baráti kapcsolatai kialakítása közben (Young-Rodgers, idézi: Koronczi és mtsai, 2010).

Dolgozatom jelen fejezetében bemutattam az internetfüggőség sajátosságait, legfontosabb jellemzőit. A következő részben, saját kutatásom bemutatásával a probléma mélyebb rétegeinek feltárására, megismerésére teszek kísérletet.

4. Kutatásom eredményeinek bemutatása

Kutatásom (N=204) célja, hogy az internetezési szokásokat, illetve az internetfüggőség sajátosságait mérje föl 3 iskolatípusra vonatkozóan a Debrecenben tanuló, 12-edikes diákok között. Vizsgálataim célcsoportjaként azért ezt a korosztályt jelöltem meg, mert a 17-20 éves, jelenleg végzős diákok azok, akik mindkét jelentős korszakot megélték, hiszen még az Y éra végén születtek, de már a Z generáció tagjaiként nőhettek föl, így teljes mértékben az online, hálózati világra szocializálódtak. Az eddig a témában végzett kutatások jelentős része idősebbek körében zajlott (Koronczi és mtsai, 2010). Úgy vélem, hogy ebben a korosztályban a kutatási eredményeim magasabb prevalenciaértéket fognak jelezni az internetaddikcióra vonatkozóan az eddigi elemzések eredményeihez képest.

Az adatgyűjtésbe egy debreceni gimnáziumból (n=85, 41%), egy szakközépiskolából (n=49, 25%) valamint egy szakiskolából (n=70, 34%) vontam be diákokat azért, hogy három eltérő szociokulturális milióból érkező csoportot tudjak összehasonlítani. A kutatásba bevont tanulók 55,9%-a (114 fő) lány, 44,1%-a (90 fő) pedig fiú, így a mintám nemek szerint reprezentatív. A diákok 17 és 20 év közöttiek voltak, átlagéletkoruk 17,9 év.

Az adatgyűjtés önkitöltéses kérdőív segítségével történt, amely a szociodemográfiai változókon (kor, nem, lakhely, szülők iskolai végzettsége, jövedelme) túl kiterjedt többek között a fiatalok szabadidőtöltésére, valamint internetezési szokásaira is. A kérdőívben ezeken túl Demetrovics Zsolt (2004) internetfüggőségre vonatkozó 18 itemes tesztjét is kitöltötték. A kérdőívben ezeken kívül rákérdeztem a családban eddig előfordult szenvedélybetegségekre, az okostelefon használatára, az internetes barátságokra, valamint az internettel kapcsolatos családi kontrollra is. A kérdőíveket a szakközépiskola kivételével magam vettem fel, ott az osztályfőnökök töltették ki a fiatalokkal azt.

Kutatásom eredményeit az alábbi hipotézisek mentén kívánom ábrázolni:

- Vizsgálataim ábrázolásakor elsődlegesen bemutatom, hogy kit tekintek internetfüggőnek, majd különböző szociodemográfiai változók mentén elemzem őket. Úgy vélem, hogy nemek szerint nem lesz jelentős eltérés az internetaddikció tekintetében, viszont a lakhely, a szülők családi állapota, valamint a fiatalok iskolaválasztása hatással lesz arra, hogy internetfüggővé válnak-e. Hipotézisem szerint magasabb lesz az internetaddikció prevalenciája a városban élő, egyszülős családban nevelkedő, szakiskolába járó fiatalok között, akik családjában a társadalmi státusbeli különbségek miatt a devianciák kialakulási esélyének veszélye magas.

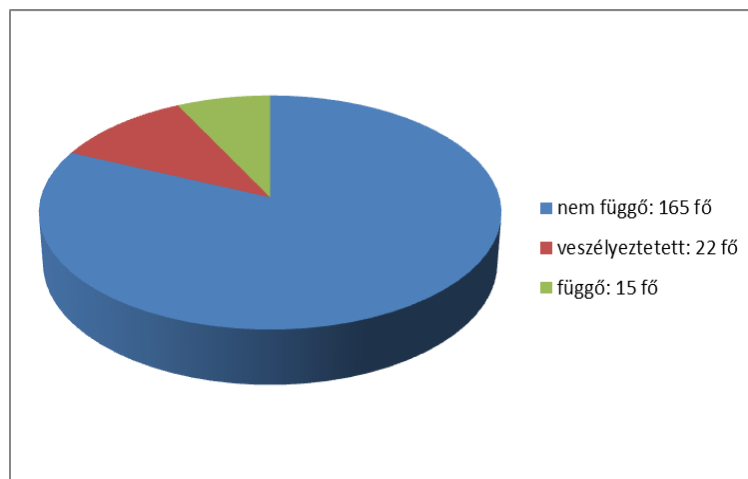
- A következőkben bemutatom a fiatalok internetezési szokásainak jellegzetességeit. Megvizsgálom, hogy átlagosan hány órát töltenek az internet előtt a kutatásomban részt vett diákok, milyen eszközön teszik azt, illetve mire használják az online felületet leginkább.
- Ezek után elemzem azt, hogy milyen hatással van a fiatalok életére az online közösségi élet. Hipotézisem szerint az internet miatt a fiatalok találkozási pontjai áthelyeződnek a kibertérbe, a közösségi oldalakra, amik miatt kevesebbet találkoznak személyesen a barátaikkal, amely kapcsolatok emiatt meggyengülnek.
- Kutatásom bemutatását a családban előfordult szenvedélybetegségek hatásainak ábrázolásával zárom. Úgy vélem, hogy többen lesznek internetfüggők azon diákok közül, akiknek voltak a családjukban szenvedélybetegek azok genetikai öröklődésének elmélete (Buda, 1995), valamint a szocializációs hatása miatt.

4.1. Ki az internetfüggő?

Az internetfüggőség megállapítására a Demetrovics Zsolt (2004) és munkatársai által alkalmazott 18 ítemes Problémás Internethasználat Skálát alkalmaztam, amelyben az azt kitöltőknek egy 1-5-ig skálán kell ábrázolni az egyes állítások gyakoriságát magukra nézve. Tekintve, hogy nem áll rendelkezésre viszonyítási pont arról, hogy ki számít addiktív internethasználónak, a kapott adatokat önmagukban lehet csak elemzés tárgyává tenni.

Németh Attila (<https://bet.szerencsejatek.hu>) a szerencsejáték-függőségről folytatott vizsgálatait alapján annak 3 szintjét állapította meg: szociális, veszélyeztetett és függő szakaszt. Ezt a kutatást alapul véve az eredmények elemzésekor én a nem függő, veszélyeztetett és függő elnevezéseket kívánom használni. Veszélyeztetettnek tekintetem az átlagtól (30,4) legalább egy szórásegységgel (9,4), míg függőnek az átlagtól legalább két szórásegységgel eltérő pontszámú egyéneket.

Ezt a tesztet a 204 fős minta 99%-a, 202 fő töltötte ki. Ahogy a 2. ábra mutatja, a tesztet kitöltő, Debrecenben tanuló, 12-edikes diákok 11%-a (22 fő) a veszélyeztetett, és 7,4%-uk (15 fő) internetfüggő. Tehát majd' ötödüknek problémát okoz az internet megfelelő kontroll alatt tartása.

2 ábra: Az internetfüggőség megoszlása a mintán belül (saját ábra)

Demetrovics Zsolt és munkatársai (2004) (idézi: Koronczai és mtsai, 2010) ugyanezen teszttel folytatott kutatásokat egy 1037 fős mintán, amely tagjainak átlagéletkora 23,3 év volt. A kutatásba bevont személyek 4,3%-a mutatta a dependens internethasználat jeleit, amely 3%-kal kevesebb, mint a 17,99 éves átlagkorosztályon végzett jelenlegi kutatásaim eredménye. A Demetrovics-féle, valamint a saját kutatásom eredményeinek összevetése alátámasztják az általam korábban felvázolt megállapítást, hogy az internetfüggőség prevalenciája magasabb a fiatalabb korosztály körében, amely életkori sajátosságaikkal magyarázható. A kamaszkor időszakában esedékes kortárs szocializáció, valamint identitáskeresés a fiatalokat az internet felé hajtja. Az online szerepjátékok és a közösségi oldalak lehetőséget adnak az egyéneknek arra, hogy a sajátjától nagyon eltérő személyiségjegyeket vegyenek föl. Az interneten sokkal érdekesebbnek, humorosabbnak, közkedveltebbnek érezhetik ezáltal magukat, ami növelheti a virtuális világban töltött idejük mennyiségét. Ezek az oldalak továbbá kiváló lehetőséget nyújtanak az ismerkedésre, új kapcsolatok kialakítására is, amely kapcsolatok ráadásul az anonimitás miatt gyorsabban mélyülhetnek (Koronczai és mtsai, 2010). Jelen tényezők növelik a fiatalok internetfüggőségi kockázatát.

Ebben fejezetben a továbbiakban az addiktív internethasználók bemutatására teszek kísérletet több változó segítségével, majd a dolgozatom további részében a mintám egészét kívánom elemezni különböző dimenziók mentén.

4.1.1. Nemek szerinti megoszlás

Kutatások alapján (Hoyer és mtsai, 2004) a férfiak gyakrabban válnak függővé, akár alkohorról, cigarettáról, vagy különböző drogokról beszélünk. Ez alól csak a kokain jelent kivételt, ahol a női szenvedélybetegek prevalenciája magasabb értéket mutat. A viselkedéses

dependenciák, így a patológiás internethasználat esetében is hasonló trendet jeleznek a témában végzett kutatások; a férfi és nő internetfüggők aránya 4:1-hez.

Hollander (idézi Hoyer, és mtsai, 2004) ennek magyarázatára a kémiai és viselkedéses addikciókat impulzivitásuk mentén rendezte sorba. Úgy vélte, hogy minél inkább kockázatkerülő valaki, annál inkább mutat kényszeres magatartást, míg a kockázatvállaló egyének impulzív magatartásukról ismertek.

Hollander szerint a kóros kockázatkerülő viselkedés anorexiába, bulimiába, kóros hajtépegetésbe, vagy bármi olyan devianciába torkollhat, amelynek középpontjában a testi-lelki sanyargatás áll. A kockázatvállaló életforma viszont a drog-, alkoholfüggőség, vagy a szerencsejáték, munkamánia, illetve a szexuális perverziók kiváltója lehet. Hollander a impulzivitás skála közepére olyan függőségeket helyezett, amelyben a fenti szélsőségek keverednek, így például a kleptomániát, a vásárlásmániát és az internetfüggőséget is a tengely közepén helyezte el. Kutatásai alapján arra a megállapításra jutott, hogy a impulzív viselkedés inkább a nőkre, míg az impulzív a férfiakra jellemző.

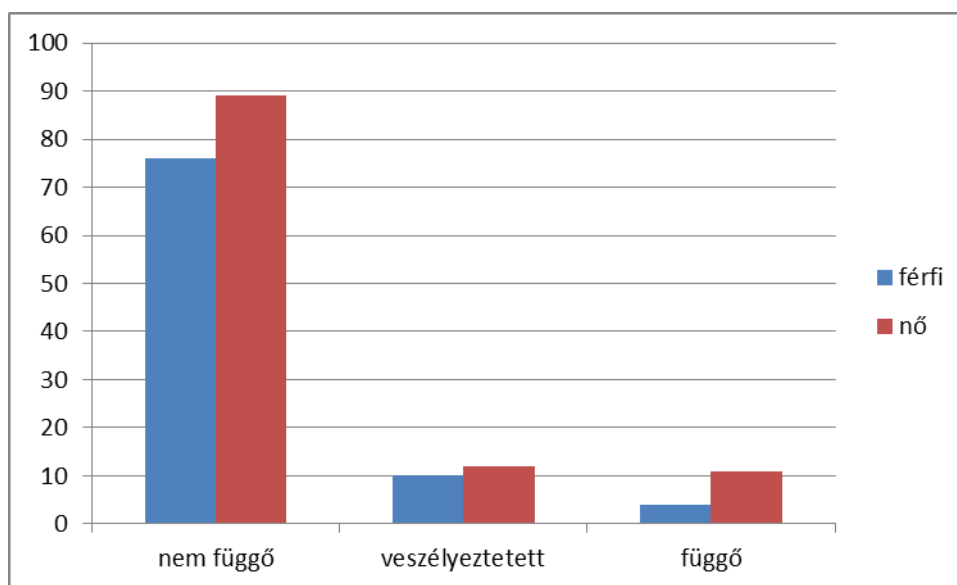
Morahan-Martin és Schumacher (2000) (idézi: Demetrovics és mtsai: 2010) kutatási eredményei azt mutatják, hogy a férfiak négyszer valószínűbben válnak internetfüggővé a technológiai újdonságokkal szembeni nyitottságuk miatt. Hipotézisem szerint azonban nem lesz szignifikáns különbség a két nem között, ugyanis míg a fiúk a számítógépes játékok miatt válhatnak leginkább függőkké, addig a lányok a közösségi oldalakon tölthetnek annyi időt, ami már kóros lehet. Tehát az internet egy olyan komplex felület, amely mindkét nem lelki alkatának megfelelő szegmenst tud kínálni, ezzel is növelve a dependens internethasználatot körükben.

A 3. ábrát megvizsgálva láthatjuk, hogy jelen hipotézisem megdőlt, ugyanis a függők között jelentősen magasabb a lányok száma; 11 lány, és 4 fiú mutatja a dependens internethasználat jeleit, tehát az internetfüggő fiatalok 73%-a lány. Az általam tartott internetfüggőséggel kapcsolatos preventív tréning során a fiatalokkal beszélgetve szinte mindannyian a Facebookot említették, mint internetes tevékenységet, amelyet művelnek. Ott beszélnek meg az aznap iskolában történt eseményeket, ott kérdezik meg egymástól a házi feladatot, ott ismerkednek. Ezek a tényezők egy világban önmagát kereső kamasz életében elengedhetetlenek. Ismerkedni kell, tetszeni kell, extrovertálnak, viccesnek kell lenni, mindent meg kell osztatni magukról.

A lányoknak a közösségi oldalak plusz tartalommal is bírnak, hiszen az oda feltöltött – sok esetben saját magukról, tükörben készített – képek tömkelegével szemléltetik nőiességüket, sikkességüket, és az ezekhez érkezett „like”-ok és kommentek száma csak

sikerességüket prezentálja, önbizalmukat növeli. Ezen okból kifolyólag a lányok internetfüggők közötti felülreprezentáltságának okát a közösségi oldalak hegemoniájának terjedésében látom. Állításaimat igazolja, hogy a 15 addiktív internethasználó közül 14-en jelölték meg a Facebookot, mint tevékenységet, amelyre az internetet használják. 1 lány volt, aki a kilenc választható tevékenységből csak a közösségi oldalt jelölte meg, és mellette 4 olyan lány fordult még elő, aki Facebook-on kívül csak egy tevékenységet folytat az interneten. A dependens internethasználók harmadánál, valamint a függő internethasználó lányok felénél tehát a Facebook az elsődleges időtöltés, amiért internet elé ülnek.

A veszélyeztetett kategóriában már nincs releváns különbség a két nem között; 10 fiúnak és 12 lánynak kellene jobban odafigyelnie internethasználatára, hogy az nehorog kórossá váljon.

3.ábra: Az internetfüggőség alakulása nemek szerint

4.1.2. Az iskolák szerinti megoszlás

A következőkben az internetfüggő fiatalokat aszerint kívánom csoportosítani, hogy milyen iskolába járnak.

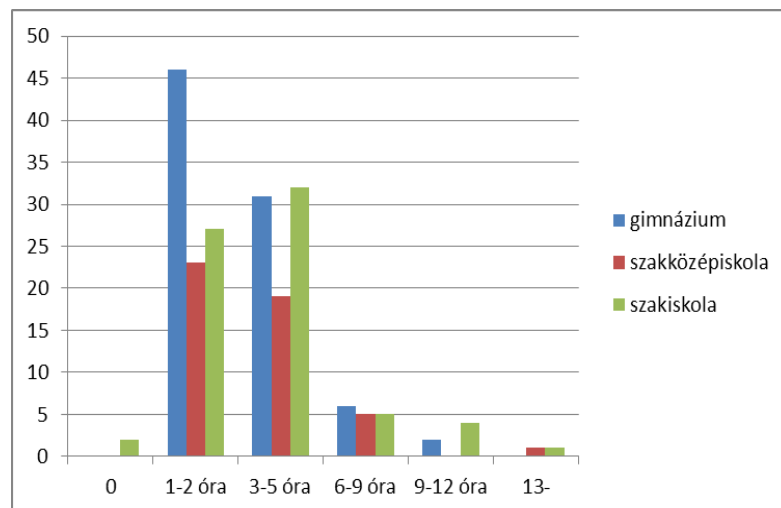
Mint ismert, a társadalmi helyzet determinálja azt, hogy az egyének milyen iskolába járnak, az iskolaválasztás pedig többek között hatással van a devianciák kialakulására is (Andorka, 2001). Ezek miatt a tényezők miatt vélem úgy, hogy az internetfüggő fiatalok között magasabb számban reprezentálják magukat a szakiskolába, mint a gimnáziumba járók.

4. ábra: Az internetfüggők megoszlása iskolák szerint (saját ábra)

A 4. ábrát megvizsgálva láthatjuk, hogy bár az egyes iskolatípusok nem egyenlő elemszámmal voltak jelen a mintában, mégis lényegesen magasabb a dependens internethasználók száma a szakiskolákban, a gimnáziumba, vagy szakközépiskolába járókhoz képest, tehát az iskola és a devianciák összefüggéseiről szóló hipotézisem bizonyítást nyert.

Ennek oka az, hogy a szakiskolába járó diákok között magasabb az olyan családok aránya, ahol a szülők az alacsony iskolai végzettségük miatt alacsonyabb jövedelemmel is bírnak, így a fiatalok számára nem adják át a tanulás, tudás mint érték fontosságát, hasznosságát. Emiatt ezek diákok a szabadidejükben nem a különböző ismeretek szerzésével – a gimnáziumba járók 40%-a jelezte, hogy szabadidejét tanulással tölti, ugyanez az arány a szakiskolában 22%-os –, hanem az internettel vannak elfoglalva. Az internet olcsó élményszerzési lehetőséget kínál számukra, hiszen ingyen nézhetnek filmeket, zenékhez juthatnak hozzá, játékok segítségével kapcsolódhatnak. Ahogy az 5. ábra is mutatja, a szakiskolába járók több, kb. 2/3-a 3-5, vagy annál is több órát tölt internetezéssel naponta. Ennek okát abban látom, hogy olyan élményekhez juthatnak rajta keresztül, amelyre egyébként nem lenne alkalmuk, illetve anyagi okok miatt valószínűleg más lehetőségük nincsen; nem tudnak moziba, játéktermekbe (biliárd, darts, csocsó) járni, szórakozóhelyre menni, vagy akár beülni a barátaikkal valahova.

5. ábra: Napi internetezéssel töltött idő iskolákra lebontva (saját ábra)

Az alacsonyabb társadalmi státuszú egyének körében magasabb a devianciák előfordulásának esélye (Andorka, 2001). A fenti folyamatok következtében a szakiskolába járó fiatalok újratermelik szüleik társadalmi pozícióját ezzel is növelve azt, hogy valamelyik szenvedélybetegség csapdájába esnek.

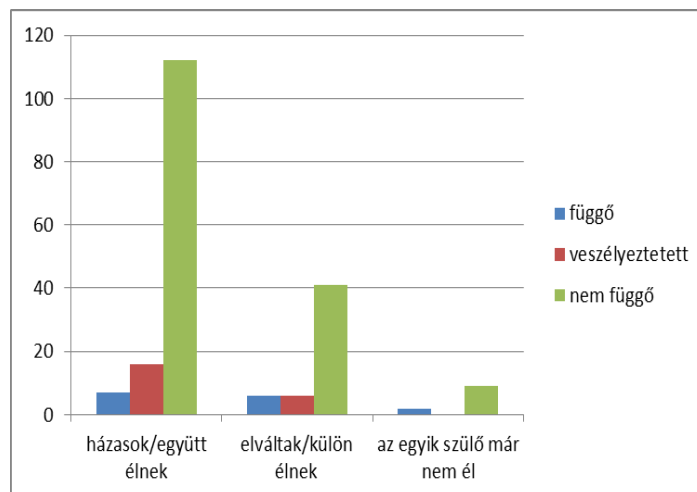
4.1.3. Családi helyzet szerinti megoszlás

Simsons-Morton és mtsai (idézi Brassai-Pikó, 2005) elemzései azt bizonyítják, hogy a deviáns kortársak kockáztnövelő hatással bírnak a különböző deviáns tevékenységek elkezdése, folytatása során, ugyanakkor a szülői kontroll, még ha autoriter szülői gyakorlatról beszélünk is, protektív hatást közvetít a fiatalok káros szenvedélyének kialakulásában.

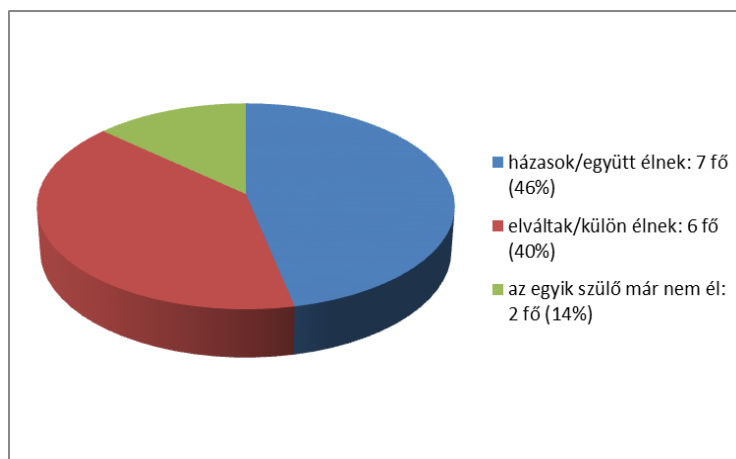
Dekovi véleménye szerint (idézi Brassai-Pikó, 2005) ugyancsak az autoriter beállítódás hasznos a szülők részéről, mivel az szabályozást, rendet hoz a gyerek életébe, ez az egyik legerősebb védőfaktor a devianciák megelőzése során. A szülői „monitoring” ugyanis szignifikánsan csökkenti a szerfogyasztást, valamint más függőségek kialakulási esélyét is.

Fizpatrick (idézi Brassai-Pikó, 2005) úgy véli, hogy a nem teljes, egyszülős családokban gyakrabban fordulnak elő szenvedélybetegségek, ugyanis a „hiányos”, kisebb mértékű szülői kontroll növeli a fiatalok veszélyeztetettségét.

A kutatásom során kapott eredmények Fizpatrick vizsgálatainak hozományát támasztják alá.

6.ábra: Megoszlás a szülők családi állapota szerint (saját ábra)

7. ábra: A szülők családi állapota a dependens internethasználók között (saját ábra)

A 6. és 7. ábrát megvizsgálva láthatjuk, hogy az addiktív internethasználók több, mint fele egyszülős családban él, azaz a szüleik elváltak, vagy egyik szülőjük halála miatt féláravá váltak. Az egyszülős családokban a családi, gyermeknevelési terhek nem tudnak megoszlni a szülők között, akikre így több teendő hárul, kevesebb időt tudnak a gyermekeikre szánni emiatt, hiszen mindent nekik kell elintézniük, megoldaniuk.

Az egy főre jutó jövedelem jellemzően alacsonyabb ezekben a családokban, ami nem csak a szegénység újratermelődését, devianciák kialakulását generálhatja – a korábbiakban említett módon –, hanem arra is készítheti a gyermekét egyedül nevelő szülőt, hogy több munkát vállaljon azért, hogy ne kelljen nélkülözniük. A munkaidő megnövekedésének következtében azonban tovább csökkenhet a gyermekeire fordítható idő, és ahogy Fitzpatrick elemzéseinek eredményét bemutattam, a csökkenő szülői kontroll növelheti a fiatalok devianciáktól való veszélyeztetettségét.

De vajon mennyire alkalmazzák a szülők a kontrollt a fiatalok internethasználata során? Meg van-e szabva a fiataloknak, hogy mennyi ideig internetezhetnek, hogy ezzel is megelőzzék az esetleges függőségeket?

A vizsgálatomban részt vett diákok mindössze 6,4%-ának van állandó kontroll alatt az internethasználata, ekkora hányaduknak szabják meg a szülei azt, hogy mennyi időt tölthetnek az internet előtt adott nap.

Megjelent azonban körükben a „másodlagos kontroll”, azaz vannak olyan fiatalok, akiknek nincs korlátozva a napi internetezésre fordítható idejük, ám mégis figyelmeztetik őket, ha túl rég óta ülnek a gép előtt. A tanulók 12,3%-t a szülei, míg 2%-ukat a barátaik figyelmeztetik arra, hogy ideje lenne befejezniük a számítógépezést. Jelen változók esetében nincs összefüggés iskolatípusokra lebontva, tehát mindhárom iskolatípusnál azonos arányban jelenik meg a szülői kontroll.

De mi történik azokkal, akiknek nem szabják meg, hogy meddig internetezhetnek, tehát a fiatalok majd 90%-val? A tréning során folytatott beszélgetéseken általános problémaként jelezték a tanulók, hogy sok esetben nehezen tudják kontrollálni maguktól az internethasználatukat, ami miatt későn fekszenek le aludni, másnap pedig fáradtak az iskolában. Elmondták, hogy úgy érzik, az internet előtt gyorsabban telik az idő, és nem veszik észre annak múlását. Ha mégis tudatosítják magukban azt, hogy ideje lenne befejezni a számítógép használatát, még akkor is gyakran „csúsznak bele” a „de még 5 perc” ördögi körébe, amiből csak a kimerültség miatt képesek kiszállni. Tehát a diákok nagy részében nem alakult ki belső kontroll az internetezés befejezésére vonatkozóan, így szükséges a szülők által meghúzott határvonalak alkalmazása azért, hogy a könnyebben ki tudjanak szakadni az online világból.

4.1.4. Lakhely szerinti megoszlás

A kutatásba bevont diákok 63,8%-a megyei jogú városban, 23%-uk városban, 13,2%-uk pedig községekben él.

Mint ismeretes, a községekben koncentrálódhat a szegénység, sokan ide menekülnek a városokból a könnyebb megélhetés reményében, azonban ezeken a településeken sokszor nem megfelelő az infrastruktúra kiépítettsége, nincs elég munkahely az ott élők számára, így az ezen okokból felgyülemlett stressz különböző devianciák – főleg alkoholizmus – formájában vezetődhet le. Ezek a települési hátrányok nagymértékben csökkentik a társadalmi integráció esélyeit, hiszen az itt élők a kutatások alapján kevésbé mobilak, így iskolai végzettségük is

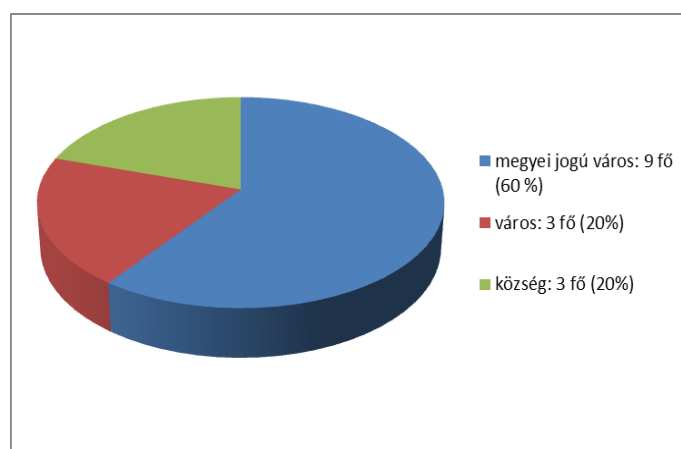
alacsonyabb, kénytelenek rosszabb minőségű munkákat is elvállalni a boldogulás reményében (Andorka, 2001).

Az infrastruktúra kiépítetlensége, az alacsonyabb jövedelmi szint, és a mezőgazdasági tevékenységek folyamatos végzése – földművelés, állattartás – amely tevékenységek erősen strukturálják az emberek napjait – miatt vélem úgy, hogy az internetfüggőség előfordulási esélye a városokban magasabb lesz. Véleményem szerint a kistelepülésekre inkább jellemző az italozó életmód folytatása, amelyet napközben, a földeken, vagy akár ebédidőben a helyi vendéglátó ipari egységbe betérve is lehet végezni.

A 8. ábra eredményei is a hipotézisem támasztják alá; az internetfüggőség prevalenciája magasabb a megyei jogú városban élők körében. Ennek oka a városi kapcsolatok elszemélytelenedésében, a helyi, megtartó közösségek gyengülésében keresendő. A kistelepüléseken ez a folyamat lassabban indult be, ott a lokális közösségek erősebbek, mint a városokban, a szomszédok figyelnek egymásra, gyakran találkoznak, beszélgetnek, akár együtt is italoznak.

A XXI. század nagyvárosi embere azonban többnyire nem is ismeri a szomszédjait, nem szokott beszélgetni velük, sem segítséget kérni tőlük, összejárni velük. Az egyén elmagányosodásával így az otthonában egyedül kell magának kikapcsolódási lehetőséget találnia, amelyre az internet kitűnő alkalmat nyújt, hiszen ha az ember online, akkor mindig talál magának beszélgetőtársat, így nem érzi magát izoláltan, hanem olyan érzete támad, mintha közösségben lenne.

Ezen kívül a városokban jobb az infrastruktúra, a magasabb jövedelműek élnek ott, akik megengedhetik maguknak a számítógép-vásárlást, internetbekötést.

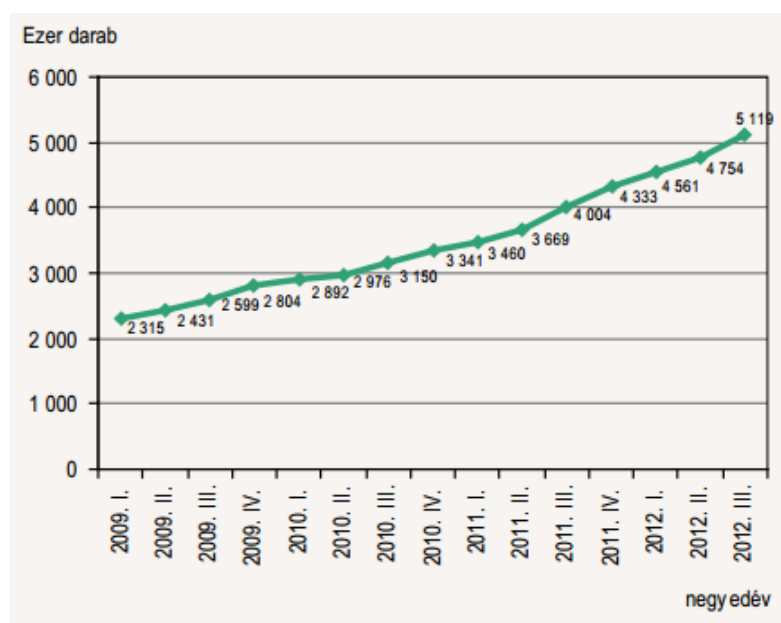
8.ábra: Internetaddikció megoszlása lakhely szerint (saját ábra)

Az eddigiekben a legfontosabb szociodemográfiai változók mentén igyekeztem bemutatni az addiktív internethasználók megoszlását a mintámon belül. A továbbiakban a fiatalok internetezési szokásait jellemzem, majd ábrázolom annak társas kapcsolatokra vonatkozó hatását, illetve arra is keresem a választ, hogy vajon hatással van-e a családban kialakult szenvedélybetegség a mintámban szereplő diákok esetleges internetfüggőségére.

4.2. Internetezési szokások vizsgálata

2003-ban az Amerikai Egyesült Államokban 50 éves trend tört meg; több időt töltöttek az emberek internetezéssel, mint tévénezéssel (Cole, idézi: Albert, 2007).

Hasonló folyamatok indultak el hazánkban is, a 9. ábrát megvizsgálva láthatjuk, hogy az internet előfizetések száma 2009 és 2012 között megháromszorozódott, ami mellett a KSH Időmérleg vizsgálatai alapján az emberek egyre több időt töltenek internetezéssel; 2010-ben átlagosan napi 93 percet (forrás: KSH – Statisztikai Tükör).

9. ábra: Az internet előfizetések számának alakulása hazánkban (forrás: KSH – Statisztikai tükör)

Az internet előfizetésekkel egy időben egyre több okostelefont adnak el Magyarországon⁴. Egyes vizsgálatok alapján 2014-re ezek a gépek át fogják venni az uralmat a számítógépektől, és az internetezés során ez lesz az elsődlegesen preferált eszköz⁵. Ezen

⁴ <http://www.hwsz.hu/hirek/48134/okostelefon-piac-samsung-apple-nokia-sony-ericsson-htc-rim-lg-idc.html>

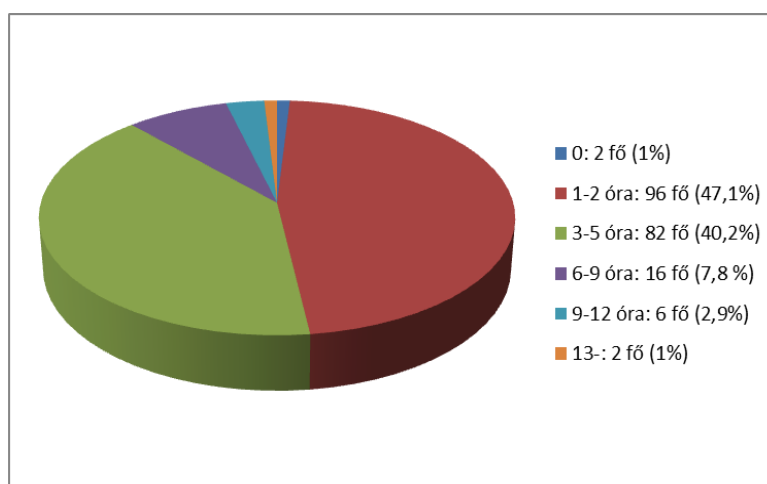
⁵ <http://blog.fps.hu/post/34183735827/mobil-web-strategia-responsive-ress>

készülékek terjedésével azonban az internetfüggőség prevalenciája is nőhet, hiszen megszűnik az internetezés helyhez és időhöz kötöttsége.

Kíváncsi voltam arra, hogy ez a tendencia az általam megkérdezett fiatalok között mennyire terjedt el, így felmértem, hogy elsődlegesen mely eszközön interneteznek többet.

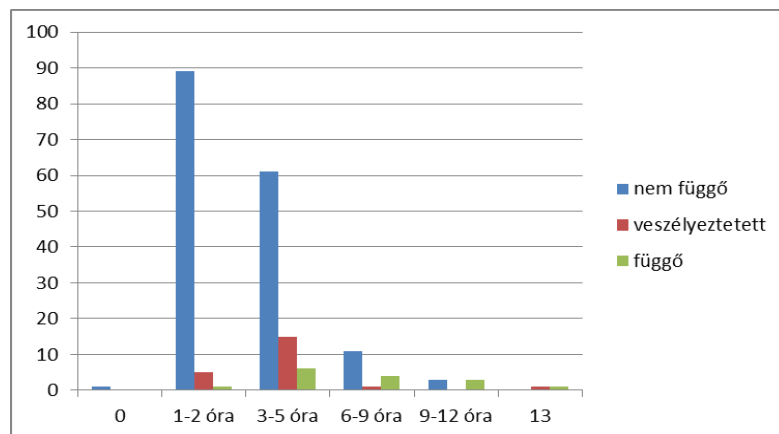
A kutatásba bevont fiatalok 77%-a asztali gépen szörföl elsősorban, míg 23%-uk az okostelefonját használja ebből a célból, tehát körükben az okostelefon használat ez idáig kevésbé hódított teret, így nem található összefüggés sem a fiatalok okostelefon-használata és internetfüggőségük között.

De vajon mennyi ideig maradnak online? Az elemzésben részt vett fiatalok átlagosan 2,68 órát interneteznek naponta, ami majd duplája a teljes társadalomban, az időmérleg vizsgálatokban kapott eredményeknek. A legtöbben, 47,1%-uk az 1-2, illetve 40,2%-uk a 3-5 órát jelölte meg válaszként, azonban voltak 2-en, akik egyáltalán nem interneteznek, és ugyancsak 2-en, akik 13 óránál is többet használják a számítógépüket (lásd 10. ábra).

10.ábra: Az internetezéssel töltött idő naponta (saját ábra)

A következő (11.) ábra a függőségük esetleges megléte alapján csoportosítja a fiatalokat aszerint, hogy mennyi időt töltenek az internet előtt nap, mint nap.

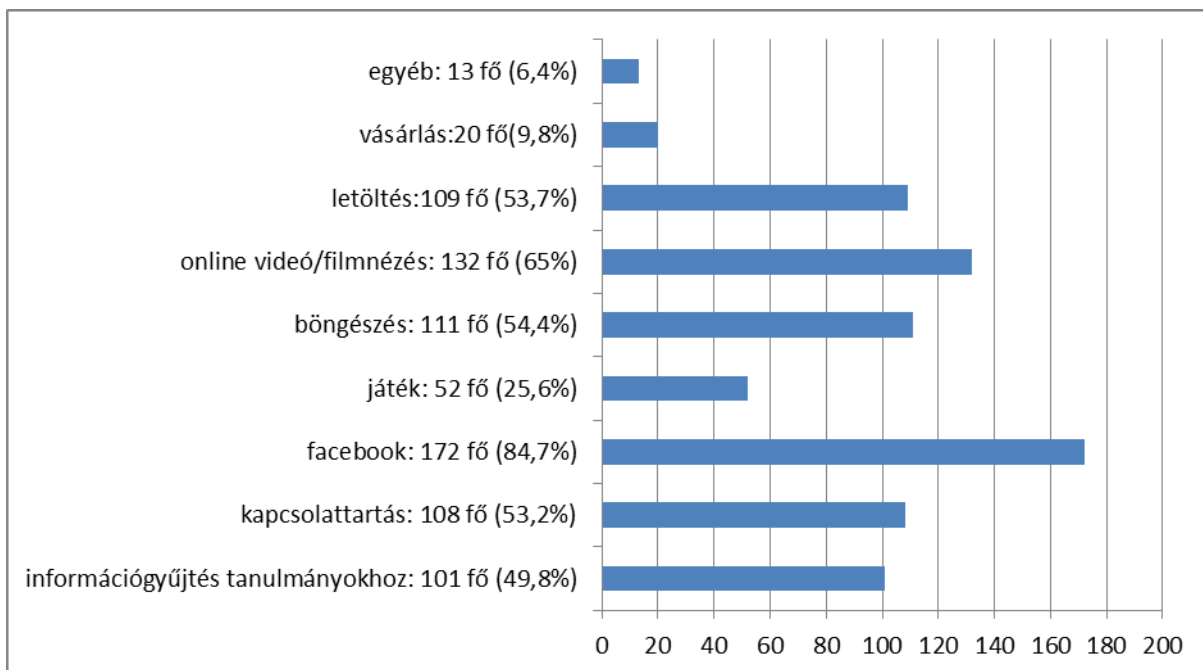

11.ábra: Internethasználat csoportokra bontva (saját ábra)

A nem függő kategóriába tartozók a legtöbben 1-2 órát, míg a veszélyeztetettek és függők 3-5 órát interneteznek naponta. Ahogy azt előzetes eredmények sejtetni engedték, az internetet nem használók nem tartoznak a függők csoportjába, ám érdekes az, hogy a 13 óránál többet internetezők közül a teszt alapján az egyikük a függő, míg a másikuk a veszélyeztetett kategóriába sorolható. A nemek aránya a legtöbbet internetezők között fele-fele arányban oszlik meg, mindannyian megyei jogú városban élnek, és 75%-ukat egyedül nevelik a szüleik. Ez alátámasztja a korábbi állításaimat, miszerint az egyszülős családokban magasabb a szenvedélybetegségek prevalenciája a csökkenő szülői kontroll miatt, valamint a községekben élők kevesebb időt töltenek az internet előtt mind az esetleges mezőgazdasági munkának, mind a lokális közösség erősebb integritásának köszönhetően.

További meglepő eredmény, hogy vannak olyan veszélyeztetett és függő diákok, akik saját bevallásuk szerint csak 1-2 órát töltenek az internet előtt naponta, míg több olyan nem függő is van, akik 6-9, sőt, 9-12 órát is internetezik.

De vajon mit csinálnak a fiatalok legtöbbször a számítógép előtt ülve? A következőkben erre keresem a választ.

12.ábra: Internetes tevékenységek megoszlása (saját ábra)

A 12. ábra alapján a fiatalok igen nagy része, 84,7%-a használja a Facebook-ot, ezt követi gyakoriság szerint az online filmnézés, a böngészés, a letöltés, majd a kapcsolattartás, és ezek után következik a tanulmányokhoz való információgyűjtés, amelyhez a diákok majd fele használja az internetet. A minta mindössze negyede használja a számítógépes játékokat, és minden tizedik fiatal szokott csupán interneten vásárolni.

A kutatásban részt vett diákok legtöbbször tehát a kapcsolattartáson kívül szórakozásra; filmek letöltésére, megnézésére, illetve böngészésre, általános tájékozódásra veszi igénybe az internet nyújtotta lehetőségeket, azonban mivel a mintába 12-edik osztályos tanulók kerültek bele, így szignifikáns a tanulmányokhoz kötődő információgyűjtés előfordulási aránya is.

Ezen eredmények a diákok életkorbeli sajátosságaikból adódnak. Nem vásárolnak, mert nincs jövedelmük, azonban mivel a kortárs csoport, az identitáskeresés és a szórakozás dominanciája jellemzi őket, az interneten is ezeket a tevékenységeket preferálják. Barátaikkal a közösségi oldalakon, valamint más programokon keresztül tartják a kapcsolatot, kikapcsolódásként pedig online néznek filmeket, letöltik azokat, böngésznek, vagy számítógépes játékokkal játszanak.

Az internet hatása nem csak a fiatalok szabadidős szokásaiban hozott változásokat. Egyre több fórumon lehet hallani arról, hogy az online letöltések, és az otthoni filmnézés terjedésével csökken a mozik bevétele, így azok tönkremehetnek, valamint a könyvek olvasására is hatással van az online világ terjedése, mintámban összesen 9-en (4%) mondták azt, hogy szabadidejüket olvasással is töltik.

A prevenciós foglalkozás során a diákok beszámoltak arról, hogy a közösségi oldalak miatt kezd visszaszorulni a személyes találkozósaik száma, kényelmesebbnek, olcsóbbnak tartják azt, hogy interneten keresztül, otthonról, és egyszerre több emberrel is beszélgethetnek, azonban úgy vélik, hogy nem igaz barát az, akivel csak az online világban lehet találkozni, közös programokra is szükségük van, de ezek száma jelentősen redukálódott. Sokak életéből ezáltal kimarad a „bandázás” időszaka, amelyet manapság egyre inkább online hálózatokon keresztül élnek meg.

De milyen hatással van a kapcsolatrendszerükre az, hogy 84,7%-uk a Facebookon, míg 53,2%-uk a kibertér más csatornáit is használva igyekszik online ápolni a barátságait? Teljesen megszűntek az „igazi”, személyes kapcsolaton alapuló barátságok? A következőkben erre keresem a választ.

4.3. Az internet hatása a társas kapcsolatokra

Az internet szociális kapcsolatokra vonatkozó vizsgálataiban nincs egységes álláspont arra vonatkozóan, hogy az online kommunikáció segíti, vagy gátolja a barátságok ápolását, kialakulását.

Wellmann és munkatársai (idézi: Brassai-Pikó, 2005) szerint az internetet számos jó tulajdonsága van, így amellet, hogy növeli a szervezetekben való részvételi hajlandóságot és lehetőséget biztosít a közösségi elkötelezettségnek még a személyek közötti kapcsolattartást is segíti.

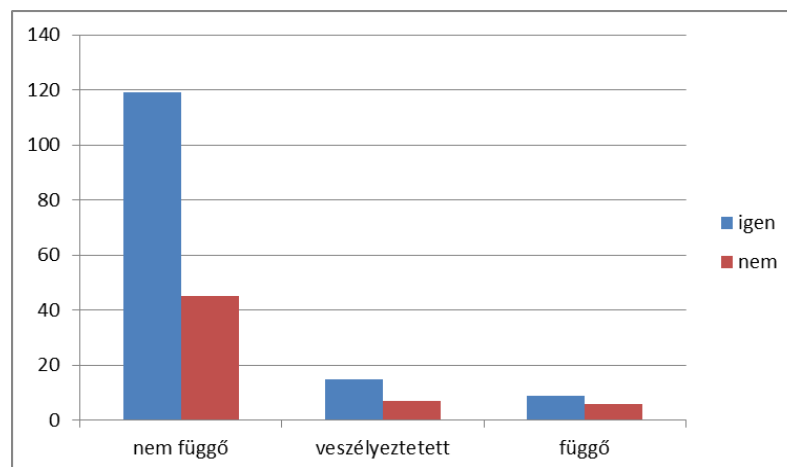
Azonban Nie (idézi Albert, 2007), illetve Cummings és munkatársai (idézi: Brassai-Pikó, 2005) úgy vélik, hogy az e-mail bár alkalmas kapcsolatteremtésre, ugyanakkor nem képes egy kávé melletti beszélgetés, vagy ölelés adta élményeket, hangulatot nyújtani, illetve olyan erős kötések kialakítani, mint a telefon, vagy a személyes kapcsolattartás, így végső soron az internetes kommunikáció izolálja az egyéneket.

Kraut és munkatársai (idézi Albert, 2007) a kutatásaikból arra következtetnek, hogy az internetezés kiszakítja a felhasználókat a társadalmi hálózatokból, hiszen kevesebbet érintkeznek a családtagjaikkal, barátaikkal. Cole és munkatársai (idézi: Brassai-Pikó, 2005) azonban a vizsgálataik során arra a megállapításra jutottak, hogy a rendszeresen internetezők nem fordítanak kevesebb időt kapcsolataik ápolására, sőt, pozitívabb társadalmi attitűdökkel rendelkeznek, mint keveset internetező társaik, és kevésbé érzik magukat magányosnak is.

Az internet szociális kapcsolatokra vonatkozó hatásainak megállapításához a fiatalok szabadidős szokásait kívánom elemezni. Az általam megkérdezett diákok 71%-a jelölte be, hogy a szabadidejét a családjával, barátjával, párjával tölti, tehát ezen változó alapján a

vizsgálatban részt vevők majd $\frac{3}{4}$ -e személyesen is találkozik a szeretteivel, nem hanyagolja el őket az internet miatt.

Hipotézisem szerint az internetfüggő, illetve a veszélyeztetett diákok az online világban töltött idejük miatt kevésbé figyelnek arra, hogy kapcsolataikat személyesen is ápolják, így ők jelentősen kevesebbet találkoznak ismerőseikkel, mint nem dependens kortársaik. A 13. ábra alapján viszont nincs szignifikáns korreláció a két változó között, tehát a fiatalok esetleges internetfüggősége nem befolyásolja a baráti kapcsolataik kibertéren kívüli ápolását, tehát a diákoknak az internetezés mellett továbbra is fontos, hogy személyesen ápolják kapcsolataikat. A kutatási eredményeim így Cole és munkatársai (idézi: Brassai-Pikó, 2005) vizsgálatait támasztják alá, következésképpen az internet nem izolálja az egyéneket, hanem a magányérzetet csökkenti, valamint a kapcsolatfenntartás egyik eszközévé is vált.

13.ábra: Szabadidejét a barátaival, családjával, párjával tölti-e (saját ábra)

Az ábra azt is jelzi, hogy a tanulók majd' negyede nem szokta a szabadidejében a barátaival, családjával időt tölteni, amely esetükben elmagányosodáshoz, depresszióhoz, további devianciák kialakulásához is vezethet, valamint az egyén szocializációját is visszavetheti. A kortárs csoportban folyó szocializáció kapcsán fontos szerep jut a különféle szabadidős tevékenységeknek, melyek során az egyén megtanul különböző közösségekbe integrálódni, kialakítani, felvenni, saját magára formálni azok normáit. Az diákok egynegyede a vizsgálataim alapján kivonja magát ezekből a közösségekből, amelynek következtében nem csak kevesebb barátra tehet szert, de a párkapcsolatai kialakításában is hátrányt szenvedhet, valamint később a munkahelyén is nehezkesebb lehet számára a beilleszkedés azért, mert nem tanult meg alkalmazkodni. Ezek a folyamatok az esetleges izoláltság miatt felnőttkori devianciák kialakulásához vezethetnek.

4.4.Családban előfordult szenvedélybetegség hatásának vizsgálata

Vizsgálatok alapján azonban nem csak az egyén izolálódása növelheti a devianciák előfordulását, hanem olyan szülői magatartások is előfordulhatnak, amelyek miatt a fiataloknak menekülőútként jelentkezhetnek a különböző függőségek. Fizpatrick (idézi Brassai-Pikó, 2005) szerint a nem teljes családok emelik a kockázatot a hiányos szülői kontroll miatt, míg Reti és mtsai (idézi Brassai-Pikó, 2005) a családi konfliktusokat, illetve a bántalmazást emelték ki, amelyek negatív hatással bírhatnak a gyermekekre, viszont ilyen hatást gyakorolhat egy szenvedélybeteg szülő is a gyermekére, de vajon hogyan?

A szenvedélybetegségek kialakulása szempontjából rendkívüli jelentőséggel bír a szociális minta, azaz a családon belüli és kortárs szocializáció. Ha egy családban vagy baráti társaságban nincs rendszeres ivászat, droghasználat vagy szerencsejáték, akkor kisebb eséllyel fog az ott felnövekvő gyermek is ezekkel a szerekekkel élni (Buda, 1995).

A szociológia szocializációnak nevezi azt a folyamatot, melynek során az egyén megtanul beilleszkedni a társadalomba, megismeri annak normáit, együttélési szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedési módokat, míg a pszichológia szerint a szocializáció során az emberi személyiség alakul ki (Andorka, 2001).

Megkülönböztetünk elsődleges (család) és másodlagos szocializációs (barátok, intézmények, média) szintereket. A család az egyén és a társadalom közötti közvetítő színtér. A család szocializációs funkciója többszintű. Egyrészt kielégíti a gyermek biológiai szükségleteit, biztosítja azokat a feltételeket, amelyek az éréshez és fejlődéshez szükségesek, ugyanakkor magatartási és szerepmintákat is közvetít, tehát a szülő viselkedése mintaként szolgál gyermekének (Bagdy, 1986). „Az ember megfigyel valakit és tanulni tud tőle úgy, hogy a megfigyelt személy modellté válik, akinek tevékenységét, viselkedését és reakcióit rögzíti s azután reprodukálja magában. (...) Innen tekintve a gyermeki szocializáció sem más, mint a megfelelő és nem megfelelő viselkedésmódokra vonatkozó különbségtétel megtanulása a felnőttek mintáján” (Somlai, 1997: 59).

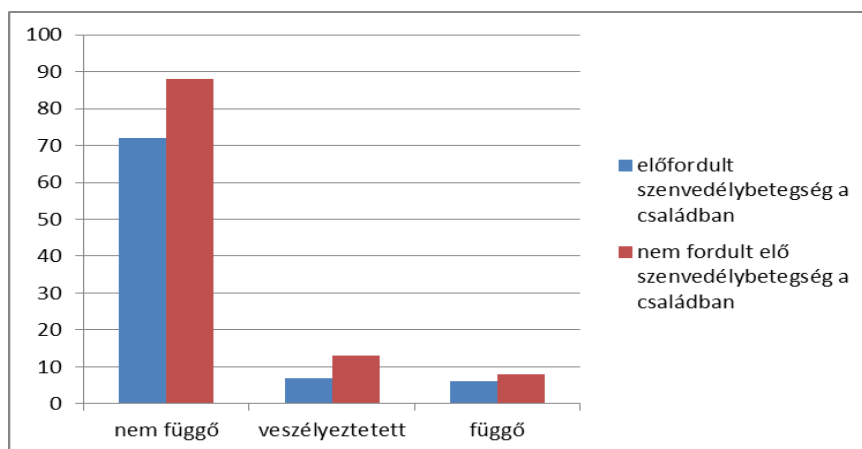
Egy szenvedélybeteg szülő nem képes hiteles mintát nyújtani a gyermekének, így a szenvedélybetegség is újratermelődhet (Csernus, 2008).

Buda Béla (1995) a szenvedélybetegségek családon belüli halmozódása kapcsán a genetika szerepét emelte ki. Példaként említi, hogy a sárga fajokban gyengébb az alkohollebontó képesség, így náluk ritkábban alakul ki alkoholizmus. Ezek alapján lehet különbséget tenni bizonyos családok között is, és így lesz valaki hajlamosabb a szenvedélybetegségekre. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy akinek a családjában előfordult

szenvedélybetegség, az hajlamosabb lesz rá, ám előfordulhat, hogy az ő életében a függőség más addikció képében jelentkezik.

Összefoglalóan tehát megállapíthatom, hogy a család szerepe elhanyagolhatatlan a különböző függőségek kialakulásának szempontjából. Dolgozatom jelen fejezetében azon a kutatásomban részt vett debreceni fiatalok internetfüggőségét vizsgálom, akik családjában volt szenvedélybetegség. Hipotézisem szerint náluk a patológiás internethasználat prevalenciája magasabb lesz, mint azoknál diákoknál, akik családjában még nem fordult elő semmilyen addikció.

A 14. ábrát megvizsgálva azonban látható, hogy jelen hipotézisem nem megalapozott, hiszen azonos arányban vannak jelen mindhárom csoportban azok, akik családjában már volt szenvedélybeteg, így nem található szoros összefüggés ezen két változó között, amelynek oka, ahogy a korábbiakban kifejtettem, hogy az internetfüggőséget leginkább a lakhely, a szülők családi állapota, a nem, valamint az iskola befolyásolja, ahová az egyén jár. Jelen tényezők nagy része (lakhely, iskolaválasztás) a szülők társadalmi státusától is függ, így kijelenthetem, hogy az internetfüggőség szempontjából az alacsony státusú, egyszülős családokban felnövekvő, szakiskolába járó lányok a legvesélyeztetettebbek.

14.ábra: Az internetfüggőség megoszlása a családon belüli szenvedélybetegségek alapján (saját ábra)

5. Összegzés

Dolgozatomban az elmúlt évtized legfontosabb társadalmi változásai; az ifjúsági korszakváltás, a globalizáció és individualizáció következményeinek ábrázolásával bemutattam azt, hogy hogyan válhatott az internet devianciává, függőséggé. Az individualizáció, a fiatalokat közvetlenül kontrolláló intézmények, lokális közösségek gyengülésének és a hálózatiság terjedésének következtében a fiatalok egyre több időt töltenek a számítógép, illetve internet előtt, akik ráadásul az életkori sajátosságaik miatt különösen veszélyeztetett helyzetben vannak az internetaddikció szempontjából.

Kutatások (Koronczay és mtsai, 2010) szerint az internetfüggőség prevalenciája magasabb a kiskorú, fiatal felnőtt korosztály körében. Az önmagukat kereső, kortársaiknak megfelelni akaró tizenéves generáció számára kedvez az internet nyújtotta anonimitás, a közösségi oldalak, a számítógépes játékok konstruálta világ, amelyben olyan személyiségjegyeket vehetnek fel, amivel az életben nem rendelkeznek, és az ismerkedéstől való szorongásuk is csökkenhet.

Saját vizsgálatom elvégzéséhez az adatokat az általam önkitöltős kérdőív segítségével lekérdezett fiatalok szolgáltatták. A vizsgálatomba egy debreceni gimnázium, szakközépiskola, valamint szakiskola 12. osztályos diákjait vontam be, összesen 204 főt. A minta a nemek változójára nézve reprezentatív.

A kérdőívekben a szociodemográfiai változókon túl a fiatalok internetezési szokásait vizsgáltam, valamint Demetrovics Zsolt és munkatársai (2004) Problémás Internethasználat Kérdőívének segítségével felmértem az internetfüggőséget is körükben.

A kutatásban részt vevő diákok átlagosan napi 2,68 órát interneteznek, a legtöbben a Facebook-jukkal foglalkoznak ez idő alatt, filmet néznek online, letöltenek, vagy böngésznek.

Vizsgálataim alapján a tanulók 7,4%-a internetfüggő, továbbá 11%-uk a veszélyeztetett kategóriába tartozik, azaz kb. ötödüknek problémás az internet megfelelő kontroll alatt tartása. Az addiktív internethasználat magasabb a lányok körében (73%), valamint a szakiskolába járók (54%) nagyobb számban reprezentálják magukat a gimnáziumba (20%) és szakközépiskolába (26%) járókhoz képest. Az internetfüggő fiatalok 54%-a egyszülős családban nő fel.

A dependens internethasználat elsődlegesen tehát a nemmel, az iskolával, a lakhellyel, valamint a szülők családi állapotával áll tehát kapcsolatban, így az internet szempontjából a legveszélyeztetettebbek közé azok a lányok tartoznak, akik megyei jogú városban, egyszülős családban élnek, szakiskolába járnak, és sok időt töltenek a közösségi oldalakon.

Összefoglalóan megállapíthatom, hogy vizsgálataim rámutattak a probléma relevanciájára, hiszen minden ötödik fiatalról elmondható, hogy függő az internettől, vagy veszélyeztetve van általa. De hogyan tovább? Úgy vélem, hogy szociális munkásként, illetve szociálpolitikusként nem elég a probléma fontosságának alátámasztása, hanem a megoldási lehetőségek kidolgozása is feladatunk, így a prevenció és korrekció lehetőségét is biztosítani kell.

Ahogy a dolgozatomban elején hangsúlyoztam, az iskolai prevenció során a mai napig elsődlegesen a szerhasználatos függőségek megelőzésére koncentrálnak, a viselkedési függőségekkel kapcsolatos programok hiányoznak (Demerovics, 2008). Az általam kidolgozott, és ez idáig 54 osztályban alkalmazott játék- és internetfüggőséggel kapcsolatos prevenciós foglalkozásom sikere bizonyítja, hogy ezekre az alkalmakra szükség lenne az oktatási intézményekben.

Azonban a prevención túl szükséges olyan intézmények létrehozása is, ahol a függővé vált fiataloknak nyújthatnak szakszerű segítséget professzionális segítők. Szükség lenne például az Anonim Alkoholisták, vagy a GA (Gamblers Anonymus – Névtelen Szerencsejátékosok) mintájára szerveződő önsegítő csoportokra is, ahol egymást erősítve, egymás példáján okulva, egymástól kaphatnak segítséget az addiktív internethasználók.

Mind a prevenció, mind a korrekció esetében lényeges lenne az iskolákba kihelyezett iskolai szociális munkások szerepe, akik akár megelőző foglalkozásokkal, akár egyéni tanácsadással, vagy a probléma kezelése szempontjából adekvát intézmények megkeresésével támogathatják a fiatalokat, de délutáni közösségfejlesztő rendezvények megszervezésével a szabadidő hasznos eltöltését is segíthetik.

Ezen intézkedések együttesen segíthetik a probléma hatékony és hosszútávú kezelését.

Bibliográfia

ALBERT FRUZZSINA - DÁVID BEÁTA - MOLNÁR SZILÁRD (2007): *Internethasználat és kapcsolati erőforrások időbeni alakulása Magyarországon – Egy longitudinális vizsgálat eredményei.* Szociológiai Szemle. 2007/3-4. 93-114

ANDORKA RUDOLF (2001): *Bevezetés a szociológiába.* Budapest, Osiris Kiadó

Az alkohol hatása a halandóságra Magyarországon, 1970 és 1999 között (2003), KSH

BAGDY EMŐKE dr (1986): *Családi szocializáció és személyiségzavarok.* Budapest, Tankönyvkiadó

BRASSAI LÁSZLÓ - PIKÓ BETTINA (2005): *Szerhasználat és családi tényezők vizsgálata középiskolásoknál.* Addiktológia. 2005/1. 5-26

BUDA BÉLA (1995): *Szenvedélyeink.* Budapest, SubRosa Kiadó

CSERNUS IMRE dr (2008): *Ki nevel a végén?* Budapest, Jaffa Kiadó

DEMETROVICS ZSOLT - KUN BERNADETTE (2007): *Viselkedési Addikciók.* In: Az addiktológia alapjai I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 133-229

DEMETROVICS ZSOLT - SZEREDI BEATRIX - NYIKOS EMESE (2004): *A Problémás Internethasználat Kérdőív bemutatása.* Psychiatria Hungarica 2004/2. 141-160

DEMETROVICS ZSOLT (2007): *Az addikciók spektruma.* In: Az addiktológia alapjai I. 27-46

DEMETROVICS ZSOLT (2008): *Szerencsejáték és kóros szerencsejáték Magyarországon.* Psychiatria Hungarica. 2008/23. 336-348

DEMETROVICS ZSOLT - KORONCZAY BEATRIX (2010): *Az internet árnyoldala: problémák és függőség.* Oktatás, informatika. 2010/1-2. 44-51

ÉBER MÁRK ÁRON (2005): *Túl az élménytársadalmon? – avagy az élménytársadalom másfél évtizede.* Szociológiai Szemle. 2008/1. 78-105

ÉMILE DURKHEIM (2003): *Az öngyilkosság.* Budapest, Osiris Kiadó

FÁBIÁN ZSOLT (2000): *Az internet: a viselkedési addikciók új formája?* Psychiatria Hungarica. 2000/2. 208-213

GÁBOR KÁLMÁN – KABAI IMRE – MATISCSÁK ATTILA (2003): *Az információs társadalom és az ifjúság.* Szeged, Belvedere Meridionale

GÁBOR KÁLMÁN (1995): *Az ifjúságkutatás irányai a kilencvenes években.* Educatio 1995/2. 191-207

GEREVICH JÓZSEF (2000): Az addiktológia spektruma. In: Németh Attila - Gerevich József (2000) (szerk.): *Addikciók.* Budapest, Medicina Könyvkiadó 9-18

Gerhard Schulze (2000): *Élménytársadalom.* Szofi/1–2. 135–157

Hoyer Mária-Pillók Péter-Fábián Zsolt-Ritter Andrea (2004): *Felmérés a magyarországi internet-használatról. Gender vonatkozások.* Addiktológia. 2004/4. 555-573

<https://bet.szerencsejatek.hu/Info/html/kj.pdf> (letöltés ideje: 2009. 12. 28.)

<http://www.hwsz.hu/hirek/48134/okostelefon-piac-samsung-apple-nokia-sony-ericsson-htc-rim-lg-idc.html> (utolsó letöltés: 2013. 01. 05.)

<http://www.origomediagroup.hu/kutatas/az-internetezok-tobbsege-mar-tobb-idot-tolt-a-vilaghalon-mint-a-teve-elott-.html> (utolsó letöltés: 2013. 01. 02.)

<http://blog.fps.hu/post/34183735827/mobil-web-strategia-responsive-ress> (utolsó letöltés: 2013. 01. 06.)

KORONCZAI BEATRIX - DEMETROVICS ZSOLT - KUN BERNADETTE (2010): *Internetfüggőség és problémás internethasználat.* In: *Az addiktológia alapjai IV.* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 253-283

LAKATOS MÁRIA (szerk.) (1993): *Szerencsejáték szenvedély-betegség.* Budapest, Szerencsejáték Felügyelet

MANUEL CASTELLS (2005): *A hálózati társadalom kialakulása.* Budapest, Gondolat-Infonia

PICZIL MÁRTA (2011): *Anómiaelméletek*. In: Pikó Bettina (szerk.) (2011): *A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban*. Szeged, Jate Press

PIKÓ BETTINA (2005): *Középiskolás fiatalok szabadidő-struktúrája, értékattitűdjei és egészségmagatartása*. Szociológiai Szemle. 2005/2. 88-99

RANSCHBURG JENŐ (2010): *Mélységből kiáltok. Depresszió, öngyilkosság és kábítószer a serdülőkorban*. Budapest, Saxum

RITTER ANDREA - FÁBIÁN ZSOLT - PILLÓK PÉTER - HOYER MÁRIA (2004): *Felmérés a magyarországi internethasználatról: betegség, vagy korosztályra jellemző tünet? – Az internetfüggőség helyzetének megítélése két kutatás tükrében*. Psychiatria Hungarica 2004/2. 131-140

SOMLAI PÉTER (1997): *Szocializáció. A kulturális átörökítés és a társadalmi beilleszkedés folyamata*. Budapest, Corvina

SOMLAI PÉTER (2010): *Változó ifjúság*. Educatio 2010/2. 175-190

Statisztikai Tükör (2011): V/ 87. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/idomerleg10.pdf>

Statisztikai Tükör (2012): V/96. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/tav/tav21209.pdf>

SZATHMÁRY ZOLTÁN (2011): *Az információs társadalom és egyes devianciái*. Zempléni Múzsá. 2011/2. http://www.zemplenimuzsa.hu/11_2/szathm.htm

TOMASZ GÁBOR (2010): *Átmenetek – Fiatalok a globalizált világban*. Educatio 2010/2. 329.340.

ULRICH BECK (2003): *A kockázat-társadalom – Út egy másik modernitásba*. Budapest, Századvég Kiadó

Melléklet

Internetezési szokások kérdőív

1. Iskolád, osztályod:

2. Nemed:

- 1) férfi
- 2) nő

3. Korod:

4. Lakhelyed:

- 1) megyei jogú város
- 2) város
- 3) község

5. Apukád legmagasabb iskolai végzettsége:

- 1) kevesebb, mint 8 általános
- 2) 8 általános
- 3) szakmunkásképző
- 4) szakközépiskola
- 5) gimnázium
- 6) technikum
- 7) OKJ
- 8) főiskola, egyetem

6. Anyukád legmagasabb iskolai végzettsége:

- 1) kevesebb, mint 8 általános
- 2) 8 általános
- 3) szakmunkásképző
- 4) szakközépiskola
- 5) gimnázium
- 6) technikum
- 7) OKJ
- 8) főiskola, egyetem

7. Milyen a szüleid családi állapota?

- 1) házasok/együtt élnek, de nem házasok
- 2) elváltak/külön élnek
- 3) az egyik szülőm már nem él

8. Mennyi családotban az egy főre jutó jövedelem?

- 1) 0-40.000 Ft
- 2) 40.000- 60.000 Ft
- 3) 60.000-80.000 Ft
- 4) 80.000-100.000 Ft
- 5) 100.000-120.000 Ft
- 6) 120.000-140.000 Ft
- 7) 140.000Ft-

9. Előfordult már a családotban szenvedélybetegség?

- 1) igen
- 2) nem

10. Mivel töltöd leggyakrabban a szabadidődöt? (több válasz is lehetséges)

- 1) tanulok
- 2) különórákra járok
- 3) barátaimmal/családommal/párommal vagyok
- 4) edzésre/szakkörre járok
- 5) internetezek
- 6) TV-t nézek
- 7) egyéb:

11. Hol használod leggyakrabban az internetet? (egy válasz lehetséges)

- 1) otthon
- 2) iskolában
- 3) barátnál/osztálytársnál/családtagnál
- 4) nyilvános helyen (könyvtár, internet kávézó, közösségi ház)

12. Min internetezel többet?

- 1) számítógép
- 2) okostelefon

13. Naponta kb. hány órát internetezel?

- 1) semennyit
- 2) 1-2
- 3) 3-5
- 4) 6-9
- 5) 9-12
- 6) 13-

14. Mire használod leggyakrabban az internetet?(több válasz is lehetséges)

- 1) információt gyűjtök a tanulmányaimhoz
- 2) a barátaimmal, családtagjaimmal tartom a kapcsolatot (e-mail, Skype)
- 3) facebook-ozom
- 4) játszom
- 5) böngészek (hírek olvasása, vicces oldalak pl. 9gag nézegetése)
- 6) videókat/filmeket nézek online
- 7) letöltök
- 8) vásárolok
- 9) egyéb:

15. Meg van szabva, hogy mennyi időt internetezhetsz egy nap?

- 1) igen
- 2) nem

16. Ki szól rád, hogy mikor hagyd abba az internetezést?

- 1) senki sem szól
- 2) magamtól tudom, hogy mikor kell abba hagynom, hogy minden másra is legyen időm
- 3) szüleim rám szólnak
- 4) barátaim figyelmeztetnek

17. Vannak olyan barátaid, akiket csak az internetről ismersz?

- 1) igen

2) nem

18. Kérlek, karikázd be az alábbi állításoknál, hogy milyen gyakran jellemző Rád! (1: soha, 2: ritkán, 3: alkalmanként, 4: gyakran, 5: mindig)

1. Milyen gyakran hanyagolod el az otthoni teendőidet azért, hogy többet internetezhess?	1	2	3	4	5
2. Milyen gyakran választod az internetezést a pároddal való együttlét helyett?	1	2	3	4	5
3. Milyen gyakran panaszkodnak a környezetedben élők arról, hogy túl sok időt töltesz az interneten?	1	2	3	4	5
4. Milyen gyakran szenved hátrányt a munkád vagy a teljesítményed az internetezés miatt?	1	2	3	4	5
5. Milyen gyakran internetezel, amikor aludnod kellene inkább?	1	2	3	4	5
6. Amikor nem vagy az interneten, milyen gyakran fantáziálsz az internetről, vagy gondolsz arra, hogy milyen lenne most internetezni?	1	2	3	4	5
7. Milyen gyakran veszed észre magadon, amikor internetezel, hogy azt mondd, hogy: „Csak még egy pár perc és abbahagyom.”	1	2	3	4	5
8. Milyen gyakran választod az internetet ahelyett, hogy elmennél valakivel szórakozni?	1	2	3	4	5
9. Milyen gyakran próbálsz titkolni, hogy mennyi időt interneteztél?	1	2	3	4	5
10. Milyen gyakran van úgy, hogy szeretnéd csökkenteni az internetezéssel töltött időt, de nem sikerül?	1	2	3	4	5
11. Milyen gyakran fordul elő veled, hogy szomorúnak, idegesnek érzed magad, ha nem internetezel, és ez az érzés elmúlik, amikor újra bejelentkezel?	1	2	3	4	5
12. Milyen gyakran érzed úgy, hogy az internethasználatod problémát okoz neked?	1	2	3	4	5
13. Milyen gyakran jut eszedbe, hogy segítséget kéne kérned internethasználatod miatt?	1	2	3	4	5
14. Milyen gyakran érzed úgy, hogy csökkentened kéne a netezéssel töltött időt?	1	2	3	4	5
15. Milyen gyakran érzed nyugtalannak, feszültnek magad, ha nem internetezhettél annyit, amennyit szeretted volna?	1	2	3	4	5
16. Milyen gyakran álmodsz az internettel?	1	2	3	4	5
17. Milyen gyakran ábrándozol az internetről?	1	2	3	4	5
18. Milyen gyakran érzed feszültnek, ingerültnek magad, ha több napig nem netezhettél?	1	2	3	4	5

Köszönöm, hogy a válaszaiddal segítetted a munkámat! ☺